

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРИКЛАДНА БІБЛІОМЕТРІЯ»**

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	20 «Аграрні науки та продовольство»
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	206 «Садово-паркове господарство»
РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	Третій (освітньо-науковий)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Згідно з навчальним планом на 2023–2024 навчальний рік на вивчення дисципліни «Прикладна бібліометрія» (факультатив, рекомендовано для першого року навчання) для підготовки доктора філософії навчання виділено всього 45 академічних годин (1,5 кредитів ECTS), у т.ч. аудиторних – 30 години (лекції – 18, практичні заняття – 12), самостійна робота студентів – 15 годин.

Опис навчальної дисципліни за показниками та формами навчання наведено в таблиці:

Найменування показників	Шифр та найменування галузі знань, спеціальності, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 1,5	Галузь знань 20 «Аграрні науки та продовольство»	Факультатив	
		<i>Рік підготовки:</i>	
Змістових модулів – 1,5	Спеціальність: 206 «Садово-паркове господарство»	1-й	
		<i>Семестр</i>	
		1	2
		<i>Лекції</i>	
Загальна кількість академічних годин – 45		18 год	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1 самостійної роботи студента – 0,5	третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти	<i>Практичні</i>	
		12 год.	
		<i>Самостійна робота</i>	
		15 год	
		Підсумковий контроль: залік	

Даний курс пропонується для аспірантів усіх напрямів підготовки та має на меті сформувати системну уяву про принципи прикладної бібліометрії, ролі сучасних бібліометричних інструментах в академічній кар'єрі науковця, в тому числі в БНАУ.

Цілі вивчення дисципліни:

одержання системних знань про особливості та обмеження основних науко метричних баз (Scopus, Web of Science, DOAJ та ін.);

формування уяви про індикатори (імпакт-фактор, квартилі, цитування, індекс Хірша та ін.);

оволодіння інструментами публікаційної активності;

формування уяви про систему оцінки публікацій в БНАУ.

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Факультативна навчальна дисципліна «Прикладна бібліометрія» базується на узагальненні теоретичних та прикладних засад розвитку бібліометричних та наукометричних технологій, концепцій та парадигм бібліотекознавства та напрямів трансформації бібліотечно-інформаційної сфери в умовах глобалізації. Важливим є прикладний аспект – бібліометричний та наукометричний моніторинг вітчизняної системи документальних комунікацій, інформаційно-технологічна підтримка формувань наукових видань України та сприяння їх входженню у міжнародні та національні бібліометричні бази даних.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

знати типи наукових публікацій (рецензовані та інші);

знати основні міжнародні та вітчизняні наукометричні бази даних, їх характеристики, особливості формування;

знати галузеві бази даних та інструменти (Dimensions, Microsoft Academic, arXiv та інші бази препринтів);

вміти визначати імпакт-фактор наукового видання (Scopus, Web of Science);

вміти визначати нормалізовані показники: Eigenfactor, AI, SNIP, SJR, квартилі;

вміти визначати допоміжні метрики: показники Google Scholar;

знати підходи до оцінки публікаційної активності в БНАУ;

знати особливості використання наукометрії в системі захисту дисертаційних робіт та присудження наукових ступенів у вітчизняній практиці;

володіти навичками роботи із сервісами підбору журналів Elsevier, Wiley, SpringerNature

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Прикладна бібліометрія»

Тема 1. Основні джерела наукометричної інформації

1. Еволюція та передумови виникнення прикладної наукометрії, основні методологічні принципи формування.
2. Основні поняття: публікації та посилання (цитування).
3. Актуальні зміни у джерелах наукометричної інформації останніх 10 років, ключові гравці та тренди.

Тема 2. Характеристика основних міжнародних та вітчизняних наукометричних баз

1. Типи наукових публікацій (рецензовані та не рецензовані), основні відмінності.
2. Характеристика подібності та відмінності основних міжнародних наукометричних баз: Web of Science (WoS) та її складові частини: SCIE, SSCI, ANCI, ESCI, RSCA; Scopus та його основні відмінності від WoS; Google Scholar.
3. Основні бази та інструментів (галузеві БД, Dimensions, Microsoft Academic, arXiv та інші бази препринтів) та їх практичне використання.

Тема 3. Основні наукометричні індикатори та можливості їх практичного використання

1. Еволюція, передумови та межі використання індикаторів цитування.
2. Число публікацій: різні варіанти підрахунку, авторський внесок, афілікація.
3. Імпакт-фактор журналу (Web of Science) та його переваги та недоліки.
4. Відмінності CiteScore (Scopus). Нормалізовані показники: Eigenfactor, AI, SNIP, SJR, квартилі.

Тема 4. Характеристика тематичних каталогів та способи позиціонування науковця у наукометричних базах

1. Роль тематичних класифікаторів.
2. Допоміжні метрики: показники Google Scholar.

3. Національний репозитарій академічних текстів: відкритий доступ до наукової інформації
4. Самоцитування та варіанти їх урахування в Web of Science та Scopus.

Тема 5. Напрями використання наукометрії, система оцінки публікацій в БНАУ та раціональний вибір наукового видання

1. Огляд використання наукометрії в управлінні науковою діяльністю.
2. Дискусійні питання прикладної наукометрії та межі її практичного використання.
3. Природничі науки, гуманітарні, суспільні.
4. Основні положення Лейденського маніфесту для наукометрії (2016 р.).
5. Індикатори системи Citizen Bibliometrics.
6. Наукометрія як інструмент експертизи результативності наукової діяльності та мотивації до активізації публікаційної активності.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Академічна доброчесність та роль наукової бібліотеки в її провайдингу

1. Поняття академічної доброчесності науковця-дослідника, наукової організації.
2. Інструменти реалізації академічної доброчесності науковою бібліотекою.
3. Нормативно-правове забезпечення академічної доброчесності.
4. Мережеві ресурси для перевірки на плагіат наукової роботи. Порядок організації перевірки на плагіат в БНАУ.

Тема 2. Практичні аспекти використання бібліометрії

1. Список провідних наукових видань України (галузевий аспект - агрономія).
2. Список провідних конференцій в Computer Science.
3. Додатковий перелік класифікації наукових видань. «Чорний список».
4. Характеристика наукових видань БНАУ: вимоги до структури та якості наукового тексту, організація рецензування та робота із авторами.

Тема 3. Роль наукометрії у раціональному виборі наукового видання для подання наукової праці

1. Особливості використання наукометрії в системі захисту дисертаційних робіт та присудженні наукових ступенів в Україні та БНАУ.
2. Індикатори вибору наукових видань для публікування: престижність, acceptance, gate, час розгляду, формати рецензування.
3. Сервіси використання журналів Elsevier, Wiley, SpringerNature.
4. Основні характеристики наукової праці, що впливають на цитованість.
5. Відкритий доступ та важливість препринтів (постпринтів). Важливість додержання правил розміщення.
6. Платні наукові видання. Роль мегажурналів Scientific Reports, PLOS One.
7. «Зеркальні наукові» видання.
8. ResearchGate, Academia.edu, Mendeley та їх роль в науковій комунікації. Альтметрики.

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/ п	Теми	Всього, годин	Аудиторні			СРС
			Разом	З них		
				Лекції	Практич ні	
1	Тема 1. Основні джерела наукометричної інформації	9	6	4	2	3
2	Тема 2. Характеристика основних міжнародних та вітчизняних наукометричних баз	11	8	4	4	3
3	Тема 3. Основні наукометричні індикатори та можливості їх практичного використання	8	5	3	2	3
4	Тема 4. Характеристика тематичних каталогів та способи позиціювання науковця у наукометричних базах	8	5	3	2	3
5	Тема 5. Напрями використання наукометрії, система оцінки публікацій в БНАУ та раціональний вибір наукового видання	9	6	4	2	3
Всього		45	30	18	12	15

Примітка: СРС – самостійна робота студентів

6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Лекції

Тема і зміст лекції	К-ть годин
<i>Тема 1. Основні джерела наукометричної інформації – розкрити еволюцію та передумови виникнення прикладної наукометрії, основні методологічні принципи її формування; узагальнити основні поняття: публікації та посилання (цитування); окреслити актуальні зміни у джерелах наукометричної інформації останніх 10 років, виділити ключові гравці та тренди її розвитку.</i>	4
<i>Тема 2. Характеристика основних міжнародних та вітчизняних наукометричних баз – класифікувати типи наукових публікацій (рецензовані та не рецензовані), основні відмінності; систематизувати критерії подібності та відмінності основних міжнародних наукометричних баз: Web of Science (WoS) та її складові частини: SCIE, SSCI, AHCI, ESCI, RSCA; Scopus та його основні відмінності від WoS; Google Scholar; виділити основні бази та інструментів (галузеві БД, Dimensions, Microsoft Academic, arXiv та інші бази препринтів) та можливості щодо їх практичного використання.</i>	4
<i>Тема 3. Основні наукометричні індикатори та можливості їх практичного використання – розкрити еволюцію, передумови та межі використання індикаторів цитування; розрахунок показників наукової результативності науковця: число публікацій: різні варіанти підрахунку, авторський внесок, афілікація; характеристика показника імпаکت-фактор журналу (Web of Science) та його переваги та недоліки; окреслити відмінності CiteScore (Scopus). Нормалізовані показники: Eigenfactor, AI, SNIP, SJR, квартилі.</i>	3
<i>Тема 4. Характеристика тематичних каталогів та способи позиціонування науковця у наукометричних базах – висвітлити роль тематичних класифікаторів; розкрити допоміжні метрики: показники Google Scholar; роль національного репозитарію академічних текстів у сприянні до відкритого доступ до наукової інформації; поняття самоцитування та варіанти їх урахування в Web of Science та Scopus.</i>	3
<i>Тема 5. Напрями використання наукометрії, система оцінки публікацій в БНАУ та раціональний вибір наукового видання – узагальнити напрями використання наукометрії в управлінні науковою діяльністю; провести дискусію щодо меж практичного</i>	

використання можливостей прикладної бібліометрії; систематизувати наукову інформацію за напрямками науки - природничі науки, гуманітарні, суспільні; висвітлити основні положення Лейденського маніфесту для наукометрії (2016 р.); ознайомитися із індикаторами системи Citizen Bibliometrics; розкрити роль наукометрії як інструменту експертизи результативності наукової діяльності та мотивації до активізації публікаційної активності.	
Разом	18

6.2. Практичні заняття

Тема і зміст заняття	К-ть годин
<i>Тема 1. Академічна доброчесність та роль наукової бібліотеки в її провайдингу</i> – узагальнити поняття академічної доброчесності на рівні науковця-дослідника, наукової організації; розкрити сутність основних інструментів реалізації академічної доброчесності науковою бібліотекою; висвітлити нормативно-правове забезпечення академічної доброчесності у міжнародній та вітчизняній практиці, БНАУ; ознайомити із мережевими ресурсами перевірки на плагіат наукової роботи та порядком організації перевірки на плагіат в БНАУ.	5
<i>Тема 2. Практичні аспекти використання бібліометрії</i> - ознайомити студентів зі списком фахових видань України (група А та Б) у галузевому аспекті – агрономія; можливості та способи використання списку провідних конференцій в Computer Science; розкрити додатковий перелік класифікації наукових видань та специфіку формування «Чорного списку» наукових видань; дати загальну характеристика наукових видань БНАУ, практично представити сайт видань, вимоги до структури та якості наукового тексту, організація рецензування та робота із авторами.	5
<i>Тема 3. Роль наукометрії у раціональному виборі наукового видання для подання наукової праці</i> – систематизувати особливості використання наукометрії в системі захисту дисертаційних робіт та присудженні наукових ступенів в Україні та БНАУ; дати характеристику індикаторам вибору наукових видань для публікування: престижність, acceptance, rate, час розгляду, формати рецензування; подати можливості сервісів використання журналів Elsevier, Wiley, SpringerNature; узагальнити основні характеристики наукової праці, що впливають на цитованість;	5

<p>ознайомити студентів із можливостями відкритого доступу та важливість препринтів (постпринтів), а також необхідності дотримання правил розміщення; особливості публікування у платних наукових виданнях та розкрити роль мегажурналів Scientific Reports, PLOS One; висвітлити небезпеку у поданні наукової праці у «Зеркальні» наукові видання; розкрити роль в науковій комунікації ресурсів ResearchGate, Academia.edu, Mendeley та можливості нетрадиційної бібліометрії (альт метрики).</p>	
Разом	15

1.3. Самостійна робота

Самостійна робота аспірантів, зорієнтована на вивчення та поглибленні знань, а також розвиток практичних вмінь щодо практичного використання інструментів прикладної бібліометрики та полягає в наступному:

в опрацюванні аспірантами лекційного матеріалу, пошуку та аналізі наукової літератури, нормативно-правових документів та електронних джерел інформації за досліджуваною проблематикою;

у виконанні завдань щодо підбору наукової літератури за темою наукового дослідження;

практичному вивченні можливостей наукової бібліотеки університету та організації роботи що пошуку наукових видань, наукової літератури, реєстрації аспірантів у відповідних науково метричних базах.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час лекційного курсу застосовуються слайдові презентації у програмі Microsoft Office Power Point, роздатковий матеріал, дискусійне обговорення проблемних питань.

Практичні заняття проводяться у вигляді семінарів-практикумів з розглядом реальних ситуацій із вітчизняної та зарубіжної практики.

8.ЕЛЕМЕНТИ КОНТРОЛЮ

Аудиторна робота
Домашні завдання
Презентація

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Національний репозитарій академічних текстів: відкритий доступ до наукової інформації: монографія / О. С. Чмир, Т. К. Кваша, Т. О. Ярошенко та ін. – К.: ДНУ «УкрІНТЕІ», 2017. – 200 с.
2. Перелік наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора наук, кандидата наук та ступеня доктора філософії. – Електронний ресурс: Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/nauka/nauka/atestaciya-kadriv-vishoyi-kvalifikaciyi/naukovi-fahovi-vidannya>
3. Реєстр наукових фахових видань України. - Електронний ресурс: Режим доступу: <http://nfv.ukrintei.ua/>.
4. Академічна доброчесність та бібліотеки: програма підвищення кваліфікації працівників бібліотек / Українська бібліотечна асоціація. Головний тренінговий центр для бібліотекарів; розробники: Воскобойнікова-Гузева О. В., Загуменна В. В., Кулик Є. В., Пашкова В. С., Сербін О. О., Сошинська Я. Є., Шевченко І. О. Київ: УБА, 2018. 40 с.
5. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. / заг. ред.: Н. Г. Сорокіна, А. Є. Артюхов, І. О. Дегтярьова. — Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. - 169 с.
6. Академічна доброчесність. Аналітичний звіт та рекомендації: аналітична записка / уклад.: І. Єгорченко, М. Серебряков; Проект «Підтримка організацій-лідерів у протидії корупції в Україні «Взаємодія!». - 2018. - 37 с.
7. Аналітична довідка за результатами досліджень практик академічної доброчесності у вищих навчальних закладах України / Міністерство освіти і науки України, Інститут освітньої аналітики. - Київ, 2016. - 43 с.
8. Десять принципів академічної доброчесності для викладачів: пер. з англ. / Проект сприяння академічній доброчесності в Україні. - 2017. - 3 с.
9. Положення «Про академічну доброчесність у Білоцерківському національному аграрному університеті», затверджене рішенням вченої ради університету від 23 грудня 2019 р., протокол № 16, та введеного в дію наказом ректора від 27 грудня 2019 р. № 322/О. https://btsau.edu.ua/sites/default/files/Faculties/osvita/normatyvne/polog_akad_do_br_bnau.pdf
10. Citations, Citation Indicators, and Research Quality: An Overview of Basic Concepts and Theories. (2019). SAGE Open, 9(1), 1–17. Retrieved from

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&site=eds-live&db=edsnar&AN=edsnar.oai.openaccess.leidenuniv.nl.1887.78034>

10. Waltman, L. (2015). A review of the literature on citation impact indicators. Retrieved from

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&site=eds-live&db=edsarx&AN=edsarx.1507.02099>

11. Waltman, L. (2016). A review of the literature on citation impact indicators. *Journal of Informetrics*, (2), 365. Retrieved from

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&site=eds-live&db=edsrep&AN=edsrep.a.eee.infome.v10y2016i2p365.391>

12. Wilsdon, J., Allen, L., Belfiore, E., Campbell, P., Curry, S., Hill, S., ... Viney, I. (2015). The metric tide: report of the independent review of the role of metrics in research assessment and management. Retrieved from

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&site=eds-live&db=edsbas&AN=edsbas.D0F5E780>

Додаткова література

1. Hicks, D., Wouters, P., Waltman, L., de Rijcke, S., & Rafols, I. (2015). Bibliometrics: The Leiden Manifesto for research metrics. *Nature*, 520(7548), 429–431. <https://doi.org/10.1038/520429a>